

Millaisia juridisia (ja koulutuspoliittisia) näkökohtia arviointiin liittyy?

ÄOL tammikuu 2023
Jaakko Salo

ÄOL tammikuu 2023
Jaakko Salo

Arviointia on uudistettu eri
koulutusasteilla viime vuosina

A vibrant, stylized illustration of a diverse group of people in various professional and creative settings. The scene is rendered in a blue and red color palette. At the top, a scientist in a lab coat holds a beaker, while a chef in a white hat and red apron stands nearby. A person in a blue suit is seen from behind, looking at a laptop. In the center, a person in a blue dress is dancing. To the right, a person in a blue shirt is working on a laptop. At the bottom, a person in a blue shirt is writing in a notebook. The overall composition is a collage of various human activities, suggesting a wide range of professions and interests.

Pitkä tie arvioinnin uudistamiseksi

- Mistä kaikki alkoi?
- Opetussuunnitelman perusteet 2014 (käyttöön 2016-19)
  - Palautteen antamisen kulttuuri
  - Arvioinnin yhdenvertaisuus
- OAJ ollut asiassa aktiivinen (mm. arviointikeskustelut, arviointimyytit, dokumentointi)
- Vuonna 2018 käynnistetty arvioinnin kehittämishanke etenee
  - Uudistettu OPS-perusteiden arviointiluku annettu helmikuussa 2020, voimaan 1.8.2020
  - Arviointikriteerien uudistaminen on käynnissä, päättöarvioinnin kriteerit voimaan 1.8.2021 alkaen, kuudennen luokan kriteerit voimaan 1.8.2023

Uudistuksen pohjalla oleva kuuleminen ja tutkimus

- Arvioinnin yhdenvertaisuusongelmista on merkkejä lukuisissa tutkimuksissa (mm. KARVI)
- OPH:n OPS-seuranta osoitti suurta paikallista kirjavuutta arviointikäytännöissä, jopa perusteiden vastaisuuksia. OPH on prosessissa käyttänyt myös laajoja verkkokuulemisia, pyöreän pöydän keskusteluja yms.
- OAJ on kuullut aiheesta laajasti opettajakuntaa ja sen edustajia. Arvioinnin epäselvyys ja kasvava kuormittavuus ovat olleet kiistatta yksi puhuttaneimmista aiheista 2014 OPS-uudistuksen yhteydessä.

Uudet OPS-perusteet; Luku 6. Arviointi

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>

Uusi arvioinnin OPS. Mikä muuttui?

(1) Arvioinnin tehtävän määrittely

- Arvioinnin tehtävät on nyt määritelty selkeästi ja poissulkevasti:
  - **Formatiivinen arviointi**
Osa opetusta; oppimista tukevaa, kannustavaa ja ohjaavaa palautetta
Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa form. arviointia, eivät vaikuta saatavaan arvosanaan
HUOM! Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.
  - **Summatiivinen arviointi**
Määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet.
Tehdään oppiaineittain. Huom! Oppiaineet sisältävät myös työskentelyn ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, joita ei siis arvioida erillisinä. Samoin osana oppiaineita arvioidaan myös MOKien yhteydessä opiskeltuun liittyvä arviointi.

(2) Arvioinnin yleiset periaatteet kaikille

- Yhdenvertaisuus (kriteerit->)
- Avoimuus, yhteistyö, osallisuus
Yhteistyötä niin koulussa kuin kotien kanssa.
(Huom! Ei esim. mainintaa arviointikeskusteluista)
- Suunnitelmallisuus ja johdonmukaisuus
- Monipuolisuus
Perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Huom! Opettaja valitsee arviointimenetelmät.
- Perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin
Huom! linjaus yksilöllistämisestä
- Ikäkauden ja edellytysten huomioiminen

(3) Todistukset

- Todistuserviointi tapahtuu numeroin viimeistään neljänneltä luokalta alkaen
- Todistuksiin on yhteiset mallit

Arviointikriteerien uudistaminen

- Päättöarviointiin laadittu kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9. Nämä tulivat voimaan lukuvuodesta 2021-22 alkaen.
- Kuudennen luokan kriteerit ovat tulossa voimaan 1.8.2023.
- OAJ edellyttää yhä vähimmäisosaamisen kriteerien laadintaa luokille 2. ja 4. Tällekin on jo vastakaikua...
- OAJ on pitänyt esillä, että toimiakseen kriteerien on oltava yksinkertaisia ja yksiselitteisiä. Kriteerien lukumäärää on rajattava ja myös niiden sisältöä karsittava.

Kriteereistä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin koh- teet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksperiä.

Uudet: (esim. Suomi äidinkielenä -> 11 sivua)

Opetuksen tavoite (2014)	Sisältöalueet	Oppimisen tavoite (uusi)	Arvioinnin kohde (2014)	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Mihin OAJ on ottanut kantaa?

1. Perusopetuksen arviointi on uudistettava yhdenvertaisuuden parantamiseksi ja opettajien kasvaneen arviointityön rajaamiseksi
2. Ei peruskoulun päättökoetta tai koko ikäluokan kansallisia kokeita
3. Opetussuunnitelman arviointilukua on selkeytettävä
  - Paikallista kirjavuutta arvioinnissa on suitsittava
  - Arvioinnin tehtävät on määriteltävä selkeästi, etenkin jatkuvan palautteen erottaminen osaamisen tason arvioinnista
  - Formatiiviseen arviointiin keksittyä byrokratiaa karsittava
4. Arviointiin on saatava myös vähimmäisosaamisen kriteerit (vuosiluokille 2, 4 ja 6 sekä päättöarviointi)
5. Yksittäisiä arviointikriteerejä karsittava ja yksinkertaistettava niiden käytettävyyden parantamiseksi
6. Numeroarvioinnin aloittamiseen alakoulusta yhteinen linjaus
7. Kansallinen arvioinnin tukipankki
8. Opettajien arviointiosaamisen vahvistaminen

Lukio

Arviointi lukion opetussuunnitelman perusteissa

- Ei merkittäviä muutoksia vuoden 2015 LOPS perusteiden arviointilukuun
- Lukiolaki 2018, arvioinnin uudet pykälät
  - 37 § arvioinnin perusteet: ”työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti...pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen”.
  - 38 § opiskelijan arvioinnista päättää opiskelijan **opettaja tai opettajat yhdessä**. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opettajat yhdessä
  - 56 § koulutuksen arviointi ja laadunhallinta: vastuu koulutuksen järjestäjällä

Paikallisesti päätettävät asiat

- Opintojaksoittain päätettävä
  - Opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- Paikalliset arviointikulttuurin periaatteet ja arviointiin liittyvät yhteiset käytänteet (perehdytys, jatkuvaa)
- Arvioinnin toteuttaminen ja arviointipalautteen antamisen käytänteet
  - **OAJ: vältettävä kuormittavaa kirjaamista lisääviä käytänteitä**
- Kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- Arvosanojen uusimisen periaatteet ja **uusimiskertojen määrä**
- Itsenäisesti opiskeltavat opinnot
- Opinnoissa mahdolliset etenemistavat ja niiden määrittely

Täsmennyksiä ja linjauksia

- Arvioinnin tehtävät: Formatiivinen ja summatiivinen
  - Opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi ovat osa formatiivista arviointia
- Arviointikulttuuri on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria
  - Monipuolinen arviointi
    - **OAJ: Monipuolisen arvioinnin ei ole tarkoitus teettää opiskelijalla suuria määriä kuormitusta aiheuttavia töitä, joiden arviointi kuormittaa myös opettajaa**
  - opiskelijoiden osallisuus arvioinnissa (toimintakulttuuri, palaute)
- Oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa (5.2.1)
- Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemaa pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja (5.3)
- Päätösarvosana opintopisteiden mukaan painotettu keskiarvo

Laaja-alainen osaaminen ja arviointi

- Laaja-alainen osaaminen (6L) arvioidaan osana kunkin opintojakson arviointia, ei erillisenä
- Lops perusteet ei linjaa laaja-alaisen osaamisen painoarvoa arvioinnissa
- Jotkut osa-alueet näkyvät vahvemmin joissain oppiaineissa
- Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään jokaisen opintojakson osalta laaja-alaisen osaamisen toteutus
- Otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa

Ammatillinen koulutus

Uudet arviointikriteerit voimaan 1.8.2022

Viestintä ja vuorovaikutustaidot, 11 osp

(arviointi hyv/hyl)

Tutkinnon osa sisältää seuraavat pakolliset osa-alueet (arviointi 1-5):

- **Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, 4 osp**
- Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, 1 osp
- Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä, 3 osp
- Toiminta digitaalisessa ympäristössä, 2 osp
- Taide ja luova ilmaisu, 1 osp

Kaikista pakollisista osa-alueista on tarjolla myös valinnaisia osa-alueita (3 osp) sekä mahdollisesti koulutuksen järjestäjän tarjoamia muita yhteisten tutkinnon osien sisältöjä tukevia osaamistavoitteita.

- <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/toteutussuunnitelma/274560/ammattillinen/sisalto/273257>

Yhteisten tutkinnon osien arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	- tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa
	- toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti
	- tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja
	- käyttää perustietoa kaavamaisesti
	- arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	- toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa
	- toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti
	- tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot
	- käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti
	- arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	- toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa
	- toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti
	- ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita
	- hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot
	- käyttää tietoa monipuolisesti
Kiitettävä 5	- arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi

Hyvä 4	- toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa
	- toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti
	- ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja
	- hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä
	- soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti
Kiitettävä 5	- arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
	- toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa
	- toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti
	- ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämis ehdotuksia
	- hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti
Kiitettävä 5	- soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti
	- arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/viestinta-ja-vuorovaikutusosaaminen>

Yleisesti arvioinnista ja siihen liittyvistä juridisista kysymyksistä

Arvioinnin suorittaja

- Arviointi on opettajan, ja nimenomaan juuri opettajan, ydintehtävä. Tämä on yhteistä kaikilla koulutusasteilla.
- Arvioinnista päättää opettaja(t).
- Entä vertaisarviointi? Itsearviointi? Arviointikeskustelut vanhempien kanssa?

Arvioinnista ”valittaminen”, muutoksenhaku

- Arviointia kyseenalaistetaan aika usein, mutta muutoksenhaku arviointiin on mahdollista vain rajatusti (luokalle jättäminen, päättöarviointi)
  - 2 kk sisällä, uudesta arvioinnista päättävät opettaja ja rehtori yhdessä
  - Uudesta päätöksestä voi vaatia (14 pv) oikaisua AVI:ltä.
- Sama lukiossa
- Opettajan toki kyettävä perustelemaan arviointinsa

Dokumentaatio

- Formatiivista arviointia ei tarvitse dokumentoida
- Arvioinnit dokumentoidaan niistä näytöistä, jotka vaikuttavat summatiiviseen arviointiin.
- Dokumentointi on opettajankin oikeusturvaa
- Paljonko dokumentoidaan?

Opettajan pedagoginen vapaus arvioinnissa

- Arviointi on säädeltyä ja sen on perustuttava lakiin ja OPSissa oleviin arvioinnin perusteisiin ja kriteereihin.
- Silti: Opettaja valitsee arvioinnissa käytettävät menetelmät, kuten hän valitsee opetuksessakin käytettävät menetelmätkin. Näitä toki rajoittaa opetussuunnitelman yleiset periaatteet. Mm. arviointia tehdään monipuolisin menetelmin (Juuri tätähän on pedagoginen vapaus.)

Arvioinnin yhdenvertaisuus

- Voiko arviointi koskaan olla täysin yhdenvertaista?
- Voiko osaamista koskaan arvioida ”absoluuttisesti”?
- Yhdenvertainen arviointi on oppilaan oikeusturvaa. ’Kannustavuus’ ei tarkoita perusteettomia arvosanoja. Esim. oppimisen tukea saava oppilas arvioidaan aina yhteisin kriteerein, ellei oppimäärää ole yksilöllistetty.
- Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin sekä näistä eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuus monipuolisesti osoittaa tätä osaamistaan.
- Oppijoita ei verrata toisiinsa, ei arvioida persoonaa, temperamenttia tai henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Avoimuus, yhteistyö ja tiedonkulku arvioinnista

- Oppilaan ja huoltajan on saatava riittävästi tietoa oppimisesta osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä sekä arvioinnin perusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin. (Perusop.)
- Arvioinnissa ei pitäisi tulla yllätyksiä, ei oppijoille, eikä huoltajille.

Millä keinoilla arviointia tulisi kehittää?

- Selkeät rajatut tavoitteet, joihin konkreettiset kriteerit
- Laajuudeltaan rajattu, opettajan hallittavissa oleva kriteeristö; kriteeristön konkretisoiminen arvioinnin tukimateriaaleilla (esim. vapaasti hyödynnettävät kansalliset testit)
- Opettajien arviointiosaamisesta huolehtiminen
- Ei kansallisia, koko ikäluokan standardoituja kokeita!

